

Univerzita Karlova

Právnická fakulta

Fenomén deepfakes v českém právu

Studentská vědecká odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

2023

Autor: Michael Douša

XVI. ročník

Konzultant: JUDr. Mgr. Martin Koloušek Ph.D.

Navrhovaný specializační modul: Teorie práva

Čestné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do XVI. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracoval(a) samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK, včetně užití třetími osobami.

V Praze dne 20. dubna 2023

Michael Douša

Celkový rozsah vlastního textu práce (od úvodu po závěr), včetně mezer a poznámek pod čarou:

47 864 znaků

Obsah

1. Úvod	1
2. Výroba a využití.....	2
2.1. <i>Prospěšná deepfakes</i>	3
2.2. <i>Škodlivá deepfakes</i>	3
3. Pornografická deepfakes	5
3.1. <i>Pornografická deepfakes a práva jednotlivce</i>	6
3.2. <i>Možnosti ochrany</i>	9
4. Úvahy de lege ferenda.....	12
4.1. <i>Návrhy</i>	14
5. Závěr	19
Citovaná literatura	21
<i>Online zdroje</i>	21
<i>Citovaná judikatura</i>	23
<i>Citovaná legislativa</i>	23

1. Úvod

Právo žije v permanentní nevýhodě oproti technologickému pokroku. Zatímco jen málokdy se poštěstí, že právo předchází společenskému vývoji, zcela typicky se společenský, a s ním i neoddělitelně spjat technologický, vývoj posouvá nezadržitelně kupředu bez ohledu na to, jaký názor na to má právo a právní věda. Jedním z pokroků, kterými se lidstvo může chlubit, je raketové tempo vývoje umělé inteligence. Lidstvu se stále více daří krotit strojové učení tak, aby na jednoduchý povel produkovalo diplomové práce,¹ podrobné obrazy ve vysoké kvalitě,² či dokonce uvěřitelná kompletní videa se slavnými tvářemi.³ Právě poslední zmiňovaný úkaz, takzvané *deepfakes* (složenina ze sousloví *deep learning*, typu strojového učení, a *fake*, falešnost, napodobenina) však mohou mít mnoho podob, ne všechny zcela legální a v souladu s dobrými mravy.

Původ *deepfakes* lze trasovat k sociální platformě Reddit, kde se komunita vybraných uživatelů jala za pomoci počítačových programů interpolovat tváře celebrit na těla pornohereček v různých scénách.⁴ Tato praktika se velmi rychle rozšířila a tisíce uživatelů začaly tvořit a sdílet své nejrůznější výtvořky, díky čemuž se fórum pro tento typ zábavy vytvořené, dostalo pod drobnohled administrátorů celé platformy a Reddit toto fórum zakázal – tento krok následovaly další platformy a sociální sítě, jmenovitě Pornhub, Twitter, Facebook, Discord a další.⁵ Cílem této kapitoly bude poukázat na otázky s fenoménem *deepfakes* stále spojené. I přes plošný zákaz užití těchto technologií na velkých platformách obdobné praktiky stále přežívají a mohou stále působit mnoho újmy, a to jak majetkové, tak nemajetkové.

¹ ZHADAN, Aleksandr. In: *Twitter* [online]. [citováno 26.3.2023]. Dostupné z: <https://twitter.com/bibliKz/status/1620451262822252544?s=61&t=VbO-L8SJTqK_kP9wCWATNw>

² *Are A.I. Image Generators Violating Copyright Laws?* [online]. Smithsonian Magazine [citováno 26.3.2023]. Dostupné z: <<https://www.smithsonianmag.com/smart-news/are-ai-image-generators-stealing-from-artists-180981488/>>

³ *The Tom Cruise deepfake that set off 'terror' in the heart of Washington DC.* [online] ABC News [citováno 26.3.2023] Dostupné z: <<https://www.abc.net.au/news/2021-06-24/tom-cruise-deepfake-chris-ume-security-washington-dc/100234772>>

⁴ VAN DER SLOOT, Bart; WAGENSVELD, Yvette. Deepfakes: regulatory challenges for the synthetic society. [online] *Computer Law & Security Review*, 2022, č. 49, 1-15 [citováno 26.3.2023]. Dostupné z: <<https://doi.org/10.1016/j.clsr.2022.105716>>

⁵ Tamtéž

2. Výroba a využití

Deepfake videa vznikají využitím umělé inteligence, konkrétně umělých neuronových sítí, které obdobně jako neuronové sítě v lidském mozku, dokáží vykazovat výsledky díky sledování příkladů.⁶ Zpravidla se jedná o generativní kontradiktorní sítě tvořené dvěma umělými inteligencemi, kdy první se snaží napodobit vstupní materiál, přičemž druhá daný materiál srovnává s originálem. První umělá inteligence se pak metodou pokus-omyl snaží naučit, jak druhou umělou inteligenci „ošálit“, tedy aby vytvořila produkt takový, který vypadá dostatečně realisticky.⁷ Výstup, který umělou inteligenci „ošálil“, získá uživatel. Obdobná síť tak může např. z tisíce fotografií Donalda Trumpa vytvořit fotografii novou, která nebude identická s žádnou ze zdrojových, ale stále bude naprosto uvěřitelná, jak se ostatně děje nyní v souvislosti s údajným zatčením bývalého amerického prezidenta,⁸ stejně to je ale i s videi a zvukem. Zatímco prvotní deepfakes byly jednoduše rozpoznatelné, jelikož lidé v nich zobrazení nemrkali, technologický pokrok se i tohoto problému zbavil, ač některé stále přetrvávají.⁹ I přesto je současná technologie schopna rozpoznat pouze přibližně dvě třetiny deepfake videí, což je poměrně alarmující skutečnost, zvláště, když mnohdy nejsou programy schopny poznat, do jaké míry vůbec bylo video upravováno či jaká jeho část.¹⁰

Deepfake videa *mohou* mít mnoho využití. Napřed si však dovolím rozdělit deepfake videa na dva poddruhy. Prvními jsou videa, která zobrazují osoby, jejichž tělo koresponduje s jejich tváří, pouze říkají a dělají věci, které ve skutečnosti neřekly nebo neudělaly. Taková videa, budeme pro přehlednost textu označovat za „první typ“. Příkladem takového videa může být falešné oznámení o tragédii Apolla 11 americkým prezidentem Nixonem.¹¹ Na straně druhé stojí videa, v nichž je lidská tvář interpolována na hlavu osoby úplně jiné, vzniká tak určitý hybrid – např. tělo Froda Pytlíka (a dalších postav Pána prstenů) s tváří herce Nicolase Cage.¹² Tato označme tedy za „druhý typ“.

⁶ MARAS, M.H.; ALEXANDROU, A. Determining authenticity of video evidence in the age of artificial intelligence and in the wake of deepfake videos. *The International Journal of Evidence & Proof*. 2018, č. 3, s. 1-8. [citováno 26.3.2023] Dostupné z: <<https://doi.org/10.1177/1365712718807226>>

⁷ GANs. [online] Oxford Internet Institute. [citováno 26.3.2023] Dostupné z: <<https://atozofai.withgoogle.com/intl/cs/gans/>>

⁸ *Fake Trump arrest photos: How to spot an AI-generated image*. [online] BBC [citováno 26.3.2023] Dostupné z: <<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-65069316>>

⁹ VAN DER SLOOT, B. a WAGENSVELD, Y. *Deepfakes: regulatory challenges*, s. 2

¹⁰ Tamtéž

¹¹ *Watch This Incredibly Convincing Deepfake of Richard Nixon | NowThis*. [online] NowThis News [citováno 26.3.2023]. Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=2rkQn-43ixs>>

¹² *Fellowship of the...Thing? | Deepfakes Replacement*. [online] derpfakes [citováno 26.3.2023]. Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=QhxTTshL3b0>>

2.1. Prospěšná deepfakes

Technologie deepfake nabízí mnoho využití obecně prospěšných a v souladu s právem, s tím, že mnoho z nich už své využití v omezené míře našlo. První typ deepfake videí dal, jak je již ukázáno na příkladu výše, unikátní pohled do alternativní historie, již lze využít pro výuku dějepisu, Mona Lisa může díky této technologii ke studentům promluvit o životě Leonarda da Vinciho,¹³ Napoleon o své poslední bitvě, či může rekonstruovat nikdy nenahraný, leč jeden z nejvýznamnějších proslavů Johna Fitzgeralda Kennedyho.¹⁴ Deepfake technologie může též překlenovat jazykové bariéry, když při videohovoru počítač přímo přeloží a upraví videopřenos tak, že mluvčí cizího jazyka přímo při hovoru zní a vypadá, jako kdyby hovořil jazykem jiným,¹⁵ či pomoci politickým osobnostem hovořit všemi národními jazyky daného státu.¹⁶

Typ druhý, jak opět naznačuje výše uvedený příklad, nachází své využití v humoru a satíře. Může dát filmovým fanouškům možnost vložit jejich tvář do klíčové scény jejich oblíbeného akčního filmu či přeměnit film tak, aby hlavní postavu hrál jejich oblíbený herec. Jeho využití se našlo i ve světově známé filmové sérii Star Wars, kde filmaři přivedli zpět k životu postavu hranou Peterem Cushingem více než dvacet let po jeho smrti,¹⁷ žijící herec zase může interpolovat do riskantních scén, které za ně hrají kaskadéři, nebo do scén sexuálních, nebo mohou změnit již natočené scény místo nákladného přetáčení.

Stejně jako mnoho jiných technologií vedle prospěšných využití můžeme nalézt či domyslet i značná rizika. V této práci se budu věnovat pouze rovině praktické, nikoliv fantazijní, ačkoliv je podstatné uvést, že i tento výčet může být pouze demonstrativním.

2.2. Škodlivá deepfakes

V hrubé zkratce lze říci, že každé „prospěšné“ využití se může stát škodlivým, není-li k němu dán souhlas. Osoby mohou být ve filmech udržovány „naživu“ dlouho po smrti proti jejich vůli či mohou být vkládány bez souhlasu do videí pornografického rázu, co se typu

¹³ *AI brings Mona Lisa to life*. [online] The Telegraph [citováno 26.3.2023]. Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=P2uZF-5F1wI>>

¹⁴ *The Times: JFK Unsilenced (Grand Prix Cannes Lions 2018)*. [online] W&V [citováno 26.3.2023]. Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=wZF59wIIBLI>>

¹⁵ KR, P., et al. (2019, October). Towards automatic face-to-face translation. In Proceedings of the 27th ACM International Conference on Multimedia (pp. 1428-1436). Citováno dle VAN DER SLOOT, B. a WAGENSVELD, Y. *Deepfakes: regulatory challenges*, s. 3.

¹⁶ *We've Just Seen the First Use of Deepfakes in an Indian Election Campaign*. [online] Vice [citováno 26.3.2023]. Dostupné z: <<https://www.vice.com/en/article/jgedjb/the-first-use-of-deepfakes-in-indian-election-by-bjp>>

¹⁷ *Rogue One filmmakers explain how they digitally recreated two characters* [online] Polygon [citováno 26.3.2023]. Dostupné z: <<https://www.polygon.com/2016/12/27/14092060/rogue-one-star-wars-grand-moff-tarkin-princess-leia>>

druhého týče, nebo mohou být využity k dezinformační kampani v případě prvním. Právě škodlivá deepfakes jsou tím druhem, který inicioval nejednu vládu k tomu, aby proti deepfakes zakročila po stránce právní. Jak na tom ale je právo české? V této práci se budu věnovat především na jednu specifickou formu škodlivých deepfakes, a to deepfakes pornografická, jelikož ty tvoří absolutní většinu všech tvořených deepfake videí.

3. Pornografická deepfakes

Jak je uvedeno výše, deepfakes pomyslně dělím na dva typy. K tomuto škodlivému účelu mohou však být využity oba – ať už strojové učení, které je schopné vygenerovat novou fotografii na základě vzorku, tak strojové učení, které přímo interpoluje jednu vybranou tvář do jednoho vybraného videa. Typ první i druhý však může přinést nepřirozeně kvalitní výsledky, v současnosti však technologie stále není perfektní.

Věnujme se nejdříve typu prvnímu. Tvorbě úplně nových pornografických pornografií, které umělá inteligence vytvoří na základě byť jen jedné oblečené fotografie ženy, jsou věnovány volně přístupné internetové schránky, které může prakticky kdokoli jakkoliv využít. Fungují na jednoduchém principu – uživatel uploaduje fotografii oblečené (typicky) ženy z přímá, načtež umělá inteligence v řádu vteřin či minut vygeneruje velmi uvěřitelnou fotografii s identickou tváří, odhalenými částmi těla i fotografickým pozadím, s rozdílem v tom, že na nové, počítačově vygenerované fotografii je osoba nahá. Tvůrci takové umělé inteligence tvrdí, že do vývoje šlo více než 4 tisíce hodin strojového učení, přičemž vzorek využitý pro „trénink“ neuronové sítě tvořilo víc než milion fotografií.¹⁸ Dokáže tak poměrně věrně imitovat ženské tělo, ačkoliv ne vždy dokáže vygenerovat bezchybný obrázek, například není schopna rozeznat, jakého pohlaví je osoba na fotografii, takže automaticky vždy generuje nahou ženu i přesto, že vložená fotografie zobrazuje oblečeného muže, což samo o sobě poukazuje na jeden z mnoha problémů obdobné pornografie.¹⁹

Typ druhý má o něco více limitů. Vzhledem k tomu, že je umělá inteligence omezena na pouhé dva vzorky, se kterými pracuje, je schopna si „vyříznout“ obličej jeden a vložit jej do obdobného tvaru na tváři druhé, to samo ale nezaručuje uvěřitelný výsledek. Výsledné video může působit nepřirozeně, pakliže „modelka“ z původního videa nemá podobný tvar hlavy jako osoba, jejíž tvář je na ni interpolována, obdobně nerealistický výsledek může přijít, pokud mají obě osoby odlišný odstín pokožky, aj. Pakliže však uživatel takové umělé inteligence zvládne vybrat kompatibilní podkladové video, hrozí, že výsledek bude k nerozeznání od reálného videa, která by daná osoba natočila. O to potenciálně škodlivější takový výsledek může být. Jak napovídá běžně užívaná fráze „uvěřím, až to uvidím na vlastní oči“ v různých variacích, lidé

¹⁸ Varování: Pornografický obsah. *DeepNude.cc* [online] DeepNude [cit. 6.4.2023]. Dostupné z: <<https://deepnude.cc>>

¹⁹ *DeepNude stále krade ženám plavky. Vyzkoušeli jsme vylepšenou verzi AI. Pozor, NSFW!* [online] Živě.cz [cit. 6.4.2023] Dostupné z: <<https://www.zive.cz/clanky/deepnude-stale-krade-zenam-plavky-vyzkoušeli-jsme-vylepsenou-verzi-ai-pozor-nsfw/sc-3-a-221015/default.aspx#part=1>>

mají tendenci spíše uvěřit informaci, již mají podloženou fotografickým či nahraným důkazem.²⁰ Zatímco fotografie jsou díky rozšířenému používání grafických programů jako je Adobe Photoshop u internetově zdatnějšího obyvatelstva brány se špetkou soli a zkoumány spíše kritickým okem, o videích nelze říct též. Vzhledem k tomu, že úprava videí, na rozdíl od jedné statické fotografie, vyžaduje obrovské množství práce, kterou je jen málokdo ochoten podstupovat, nemohli jsme zpozorovat vlny masově upravovaných videí, případně se úpravy omezily na prosté „vystřížení z kontextu“. Jen těžko ale může kdokoliv namítat vystřížení z kontextu, pokud je před něj postaveno pornografické video osoby s jeho vlastní tváří.

Taková praxe je již vybranými jedinci disponujícími dostatečnou technologií téměř dotažena k dokonalosti. Právě na pornografická deepfakes směřuje většina úsilí jejich tvůrců. „Podle odborných odhadů tvoří až 96 % všech deepfake videí pornografická deepfakes,“ přičemž „se jejich oběťmi stávají převážně ženy – v tomto případě dokonce ve 100 % všech pornografických deepfakes.“²¹ Lze tedy pozorovat poměrně jasný trend. Z tohoto důvodu bude v této části využíváno pro osoby dotčené pornografickými deepfakes primárně generické feminimum. Otázkou zůstává, jak velké množství deepfakes je užíváno pro určité sebeuspokojení tvůrce, kolik je šířeno a kolik je aktivně využíváno za účelem poškozování práv druhých.

3.1. Pornografická deepfakes a práva jednotlivce

Jak uvádí Dvořáková, již samotná tvorba pornografického deepfake může zasahovat do práva na informační sebeurčení zakotveného v čl. 10 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a do práv na ochranu osobnosti ve smyslu § 81 až § 90 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, např. pokud manipuluje tvůrce s volně dostupnými fotografiemi za účelem vytvoření konkrétního videa.²² Dále tvrdí, že pokud není výsledné video dále šířeno, může být považováno toliko za oplzlé či nemorální,²³ ale nelze jej právně odlišit od jiných zásahů obsahujících nedovolené nakládání s podobou poškozené osoby.²⁴ S takovým závěrem však nemůže autor zcela souhlasit – i v případě, že inkriminované video neopustí fyzicky ani virtuálně domov tvůrce, pouhá informace o tom, že takové video existuje, může způsobit oběti

²⁰ MARAS, M.H.; ALEXANDROU, A. Determining authenticity of video evidence, s. 3

²¹ DVOŘÁKOVÁ, Michaela. Revenge porn a deepfakes: ochrana soukromí v éře moderních technologií. [online] *Revue pro právo a technologie*, 2020, č. 22, s. 51-89. Dostupné z: <<https://doi.org/10.5817/RPT2020-2-2>>

²² Tamtéž, s. 69-70

²³ HARRIS, Douglas. Deepfakes: False Pornography Is Here and the Law Cannot Protect You. *Duke Law & Technology Review* [online]. 2019, roč. 17, č. 1 [cit.16.4.2023], s. 99. Dostupné z: <<https://scholarship.law.duke.edu/dltr/vol17/iss1/4>>

²⁴ DVOŘÁKOVÁ, M.. *Revenge porn a deepfakes*.s. 67-70

nemalé duševní útrapy vniklé porušením dobrých mravů škůdce dle § 2909, náhradu nichž občanský zákoník předpokládá v § 2956. Lze však seznat, že se jedná o marginálnější zásah do lidského soukromí a důstojnosti, než jeho zveřejnění, sdílení, či jiné šíření.

Šíření pornografického deepfake totiž, obdobně jako revenge porn, značně zasahuje do lidské důstojnosti, a to v mnoha podobách. Kromě výše zmíněného zásahu do informačního sebeurčení se jedná o nepopiratelný zásah do práva na ochranu cti, dobré pověsti a jména člověka, jak seznává Dvořáková.²⁵ Osoba, jejíž podoba by byla v takovém deepfake videu využita a video bylo šířeno mezi jejími blízkými, přáteli, rodinou, či kolegy v práci utrhla značnou újmu na cti, jednom ze základních lidských práv zakotveném v čl. 10 odst. 1 Listiny. Zranitelnost „nejintimnější osobní sféry jednotlivce“²⁶ ve smyslu judikatury ESLP pak jen dokládá, jak podstatná újma je oběti takovým zásahem způsobena. O to více v případě, že by tvůrce vytvořil video, v němž by poškozená osoba byla vyobrazena, jak podstupuje opravdu potupné, ponižující či brutální jednání. Je proto nutno zaručit „sexuální identitě“ jednotlivce přiměřenou ochranu i v případě, že je v pornografickém videu prakticky použita pouze tvář poškozené osoby. Nemusí být totiž rozhodující skutečnost, že skutečná osoba s pornografickým deepfake sdílí pouze tvář – pakliže třetí osoba, která nikdy nemusela vidět poškozenou nahou, nabyde přesvědčení, že se o zobrazovanou osobu opravdu jedná, již to konstituuje zásah do práva na respekt k soukromému životu: O poškozené se šíří nepravdivá informace o jejím soukromí, která může mít dopad na její budoucí rozvoj, realizaci individuální osobnosti a její prezentaci na veřejnosti.²⁷

Není těžké si představit, jaké dopady může v praxi mít šíření pornografického deepfake videa. Může dojít ke značnému zhoršení osobních vztahů s rodinnými příslušníky či k úplnému ukončení styku, v krajním případě i vydědění. Lze samozřejmě spekulovat, zda by mohl v případě sériového šíření deepfake pornografických videí jedné osoby (nepominutelného dědice) zůstavitel dojít k závěru, že se jedná o trvale nezřízený život ve smyslu § 1646 občanského zákoníku. Odborná literatura pro kvalifikaci trvale nezřízeného života využívá posouzení souladu daného chování s dobrými mravy, jak je definuje např. Ústavní soud.²⁸ Může též dojít ke značnému zhoršení pozice poškozené osoby v zaměstnání, v krajním případě pak

²⁵ Tamtéž, s. 73

²⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. 10. 1981. *Dudgeon vs. Spojené království*. ECHR 7525/76. In: HUDOC [online]. Evropský soud pro lidská práva [cit.29.4.2020]. Dostupné z: <<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57473>> cit. dle Dvořáková M., *Revenge porn a deepfakes*.

²⁷ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10.

²⁸ PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník: Komentář*. 2. vydání, 1. aktualizace. Praha: C. H. Beck, 2022

ke skončení jejího pracovního poměru u současného zaměstnance. V obou krajních případech tak lze vidět nejen škodu nemateriální (duševní útrapy), ba hrozí zde i škoda ryze materiální.

V případě, že by bylo vytvořeno a sdíleno deepfake video zobrazující osobu ucházející se o některý z významných volených politických postů, zveřejnění takového videa může mít značný dopad i na výsledek voleb. Vzhledem k tomu, jakou kontroverzi vyvolalo video finské premiérky Sanny Marin, na němž tancuje na soukromém večírku,²⁹ pornografické video (byť nepravdivé) by znamenalo kontroverzi nepochybně významnější, nezávisle na tom, že by se jednalo o deepfake. Kandidátka by tak byla kladena do nekomfortní pozice, z níž by musela předložit důkazy, že v žádném pornografickém videu nefigurovala, což je samo o sobě, ve srovnání se zveřejněným videem, poměrně těžké. I v případě, že by se jí povedlo na video reagovat a jeho pravost vyvrátit, původní nepravdivá (často bulvární) informace dosáhne k širšímu okruhu osob – potenciálních voličů – než následné uvedení na pravou míru.³⁰

Není též vyloučeno, že by pornografické deepfake mohlo být využito jako důkaz nemravného chování protistrany, například ve sporech o střídavou péči. Ač zatím není autorovi takový případ znám, realizace není příliš obtížná, ač má svá možná úskalí. Jako důkaz předložené „domácí“ video jen těžko obstálo, tím, že by pravděpodobně musel ve videu nějakým způsobem figurovat sám předkladatel důkazu, čímž by poukázal i na vlastní domnělou nemravnost, nebo by se přiznal k trestnému činu neoprávněného přístupu k počítačovému systému dle § 230 odst. 1 trestního zákoníku. Předkladatel by tak musel využít jako důkaz nemravného chování video již uploadované na některé z webových stránek na pornografii zaměřených. Zde pozitivní roli hrají velké platformy jako třeba Pornhub, který se zavázal k odpovědnému přístupu a deepfakes na svých stránkách nezpřístupňovat, vzhledem k široké paletě pornografických serverů, z nichž ne všechny tento odpovědný přístup sdílí, nemusí být pro předkladatele těžké najít jeden více či méně obskurní, kam toto video umístit a použít jej jako důkazní materiál. I takový postup by značně zasáhl do práv poškozené osoby, a to až s nedozírnými následky. Zcela jistě by se jednalo o neoprávněný zásah předkladatele i soudu do rodinného života ve smyslu čl. 10 odst. 2 Listiny a o mylné porušení čl. 32 Listiny.

²⁹ Video: Finsko řeší, že „nejsuprovější premiérka“ chodí na party. [online] Seznam Zprávy [cit. 6.4.2023]. Dostupné z: <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-video-finsko-resi-ze-nejsuprovejsi-premierka-chodi-na-party-211890>>

³⁰ VAN DER SLOOT, B. a WAGENSVELD, Y. *Deepfakes: regulatory challenges*, s. 6.

3.2. Možnosti ochrany

České právo počítalo s tvorbou něčeho, jako jsou deepfakes, jen minimálně, pokud vůbec. Lze si však představit využití již existujících občanskoprávních institutů k ochraně vlastního soukromí, zvláště co se týče ochrany osobnosti. § 82 občanského zákoníku vyžaduje pro soudní ochranu před zásahem do osobnosti „a) neoprávněný zásah do osobnosti člověka, který je objektivně způsobilý porušit či jen ohrozit osobnost člověka, b) dotčení (porušení či ohrožení) osobnosti člověka v její fyzické a psychicko-morálně-sociální integritě, c) příčinnou souvislost mezi neoprávněným zásahem a dotčením osobnosti člověka.“³¹ Taková ochrana může mít tři podoby: povinnost škůdce upustit od neoprávněných zásahů, odstranění závadného stavu a poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu (to dle výše zmiňovaného § 2956 obč. zák.).³² Zároveň pro ochranu negatorní žalobou a žalobou restitutuční není třeba zavinění, pro satisfakční povinnost škůdce již však zavinění zpravidla vyžadováno je.³³ To je však v tomto případě spíše irelevantní, jelikož jen těžko si lze představit vytvoření a sdílení pornografického deepfake za užití podoby poškozené nedopatřením.

Otázkou však zůstává, jak efektivní takový postup může být. Vzhledem k tomu, že v současné době není příliš těžké využívat internetovou síť anonymně (ať už prostřednictvím anonymních prohlížečů jako Tor, či prostřednictvím služeb VPN), a jejím prostřednictvím na obskurní pornografické sítě vkládat deepfake pornovidea, vysledovat škůdce může být až prakticky nemožné. Jak dále uvádí Dvořáková, soudy obecně přiznávají poměrně nízké částky určené k odčinění způsobené újmy, takže i v případě, že se škůdce spolehlivě najde a soud sezná zásah do osobnostních práv žalobkyně, satisfakce nemusí být příliš vysoká, pakliže nebude prokázána další, materiální škoda (např. uniklý zisk z důvodu ukončení pracovního poměru na základě mylného domnění, že žalobkyně vystupovala v pornografickém videu a poškodila tak dobré jméno společnosti).³⁴

Efektivnější ochranou, minimálně co se nepokračování v zásahu do práv poškozené týká, mohou být instituty Obecného nařízení o ochraně osobních údajů (dále „GDPR“) Evropské unie. Články 15 odst. 1 a 17 GDPR přiznávají subjektu údajů právo požadovat od správce (v tomto případě by tedy šlo o poskytovatele webových stránek s pornografickým

³¹ PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník: Komentář*.

³² DVOŘÁKOVÁ, Michaela. *Právo na informační seburčení a nedovolené šíření sexuálních záznamů* [online]. Brno, 2018 [cit. 2023-04-09]. Dostupné z: <<https://is.muni.cz/th/t361z/>>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce Kateřina ŠIMÁČKOVÁ.

³³ PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník: Komentář*.

³⁴ DVOŘÁKOVÁ, Michaela. *Právo na informační seburčení*, s 61

obsahem) opravu či výmaz nepřesných osobních údajů. Vzhledem k tomu, že GDPR definuje jako osobní údaj veškeré informace o identifikovatelné fyzické osobě, již lze na základě osobních údajů identifikovat (např. jméno, ale také prvky fyzické či fyziologické identity této fyzické osoby), vystavení pornografického videa na stránkách, kde poškozená vystupuje ve zcela vyfabrikovaném a nepravdivém postavení může být zcela jasně v rozporu s GDPR, a na tomto základě by správce osobních údajů měl nesprávné informace opravit či úplně vymazat. Ba co víc, zpracování informací o sexuálním životě a politických aktivitách jednotlivce jsou kvalifikovány jako citlivý údaj („zvláštní kategorie osobních údajů“) je a priori zakázáno, pakliže subjekt údajů neudělí výslovný souhlas se zpracováním těchto osobních údajů.³⁵ O to podstatnější tak pro provozovatele pornografických stránek jako zpracovatelů osobních údajů je skutečnost, že dle GDPR mají povinnost zajišťovat, že jimi zpracovávaná data jsou správná. V případě, že však někdo tyto podmínky poruší a vyvěsí deepfake porno na pornografických stránkách, poškozená nemusí znát identitu škůdce k tomu, aby zabránila dalšímu šíření a může využít nástrojů poskytnutých GDPR.

V čem však spočívá problém GDPR, je skutečnost, že se věcně nevztahuje na fyzické osoby „v průběhu výlučně osobních či domácích činností“.³⁶ Vztahuje se tedy GDPR na osobní komunikaci mezi lidmi? Zcela určitě ne. Pakliže by tedy rozesílal škůdce jediné video cíleně vybraným osobám, např. na e-mailové adresy rodinných příslušníků poškozené, jen těžko si lze představit užití institutů GDPR. Pakliže využije anonymní emailovou adresu, poškozená může opět zůstat bez efektivní ochrany. Podstatným problémem je též skutečnost, že užití institutů GDPR jen těžko lze učinit plošně a nelze tak požadovat výmaz údajů u správce osobních údajů, o němž prvně neví, že je zpracovává. Ačkoliv tak může poškozená odstranit alespoň část problémů (tedy pouze ty, o kterých ví a o jejichž výmaz požádala), téměř nikdy nemůže mít stoprocentní jistotu, že inkriminované video stále ještě někde není volně ke zhlédnutí a nelze to od ní ani rozumně očekávat – hledání by bez původního, zdrojového videa mohlo zabrat tisíce hodin na stovkách různých pornografických stránek, kde video může být ukryto pod různými názvy. Stejně tak nemůže mít jistotu, že se video někde znovu neobjeví v budoucnu.³⁷

³⁵ Článek 9 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů).

³⁶ Tamtéž, článek 2 odst. 2 písm. c)

³⁷ BATES, Samantha. Revenge Porn and Mental Health: A Qualitative Analysis of the Mental Health Effects of Revenge Porn on Female Survivors. *Feminist Criminology* [online]. 2017, roč. 12, 1 [cit. 27. 4. 2020], s. 31. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1557085116654565>

Svou roli může hrát v boji proti deepfakes i právo veřejné, ačkoliv i zde je nutno se spoléhat na ustanovení, při jejichž tvorbě neměl zákonodárce, ze zcela logických zákonů času, možnost existence deepfakes v patrnosti. V úvahu připadá skutková podstata trestného činu poškození cizích práv dle § 181 tr. zák. Vzhledem k tomu, že cílem tvůrců deepfake videí je, aby se video jevílo co nejvěrněji a nejrealističtěji, lze si představit, že je lze subsumovat pod *uvedení v omyl* – jednání, kterým pachatel předstírá okolnosti, které nejsou v souladu se skutečným stavem věci.³⁸ Za takový trestný čin hrozí škůdci odnětí svobody až na dvě léta nebo zákaz činnosti, dále v případě, že by poškozené byla způsobena značná újma na právech, je možné udělit trest odnětí svobody až na tři léta.³⁹ Šíření pornografického deepfake může též být subsumováno pod skutkovou podstatu trestného činu pomluvy dle § 184 tr. zák. Ten říká, že „kdo o jiném sdělí sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok,“ přičemž pakliže je tento čin spáchán veřejně přístupnou počítačovou sítí, hrozí pachateli odnětí svobody až na dvě léta či zákaz činnosti.⁴⁰ Vzhledem k tomu, že deepfakes jsou šířena prakticky výhradně skrze internetové diskusní platformy či pornografické stránky, je logické, že by v tomto případě šlo právě o kvalifikovanou skutkovou podstatu. Jak uvádí Šámal, jako *možné ohrožení vážnosti* lze vyčíst i možnost vážných rozporů mezi manžely, závažné narušení vztahů mezi rodiči a dětmi, případně také možnost přeřazení na nižší či méně odpovědnou funkci v zaměstnání, či ohrožení politické kariéry, neuzavření důležité smlouvy, apod.⁴¹

V případě, že by deepfake pornografické dílo zobrazovalo násilí či neúctu k člověku, nebo které by zobrazovalo či jinak znázorňovalo pohlavní styk se zvířetem, mohl by jeho tvůrce být taktéž potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty dle § 191 tr. zák. Vzhledem k tomu, že tvůrce deepfake videa zpracuje již samo o sobě protiprávní video tak, aby byla újma poškozené co největší, lze si představit i vyšší trestní sazby pro jednočinný souběh poškození cizích práv dle § 181, pomluvy dle § 184 a šíření pornografie dle § 191 tr. zák.

³⁸ ŠÁMAL, Pavel § 181. In: ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, 3164 s.

³⁹ § 181 zákona č. 40/2009 Sb., ze dne 8. ledna 2009, Trestní zákoník.

⁴⁰ § 184 tamtéž.

⁴¹ ŠÁMAL, Pavel § 184. In: ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník, 2. vydání.

4. Úvahy de lege ferenda

Obecně lze souhlasit s Dvořákovou,⁴² že by bylo ze strany zákonodárce vhodnějším a systematictější, pokud by bylo české právo, především trestní zákoník, rozšířen o nové skutkové podstaty, které by dokázaly pokrýt i problémy související jak s deepfake pornografií, tak například se šířením *revenge* pornografie. V tuto chvíli zákonodárce ponechává na soudech, zda se v případě poškození cizích práv⁴³ jedná o vážnou újmu na právech, značnou újmu na právech či újmu na právech velkého rozsahu, nicméně vzhledem k tomu, jak silným zásahem do sexuálního soukromí, tedy nejintimnější osobní sféry jednotlivce, šíření deepfake pornografie je, věřím, že by bylo vhodné judikaturu sjednotit právě prostřednictvím novelizace trestního zákoníku.

Co se ochrany v soukromoprávní sféře týče, je otázkou, do jaké míry by konkrétnější úprava poškozeným osobám opravdu pomohla. Určité kroky již byly podstoupeny v zahraničí, jejich dopad však dle odborné veřejnosti není z právního hlediska valný. Takovým krokem je Assembly Bill No. 602, s nímž přišel kalifornský zákonodárce. Ten zakládá právo poškozené osoby, jejíž tvář je v deepfake pornovideu zneužita, žalovat na náhradu škody osobu, která dané video vytvořila buď s vědomím, nebo v situaci, kdy měla rozumně předpokládat, že zobrazovaná osoba k tvorbě daného videa nedala souhlas.⁴⁴

Zástupci právní profese však tuto novelu kritizují.⁴⁵ Ačkoliv oceňují směr, kterým se novela vydává, považují realizaci této ideje za velmi obtížně využitelnou. Kromě problému, který nastane v případě, že poškozená nezná tvůrce deepfake videa, čímž prakticky pozbyde nároku na odškodné, popisují též další obtíže samotného provedení: Zákon neposkytuje ochranu již zesnulým osobám, což se může posléze jevit jako problematické především pro pozůstalé. Dále je kritizována určitá vágnost ustanovení zákona, jelikož zákon definuje konsent jako „dohodu psanou v prostém jazyce, podepsanou vědomě a dobrovolně zobrazovanou osobou, která obsahuje také obecný popis sexuálně explicitního materiálu a audiovizuálního díla, v němž bude inkorporován.“ Vystávají tak otázky, kde je hranice mezi „prostým jazykem“ a jazykem příliš komplikovaným či nesrozumitelným, případně jaké jsou dopady,

⁴² DVOŘÁKOVÁ, Michaela. *Revenge porn a deepfakes: ochrana soukromí v éře moderních technologií*, s. 79

⁴³ Srov. § 181 tr. zák.

⁴⁴ Assembly Bill No. 602, Chapter 491: Section 1708.86, Civil Code of California.

⁴⁵ If Signed by Governor, California Bill AB-602 Will Provide Private Right of Action for Victims of Sexually Explicit 'Deepfakes'. [online] BakerHostetler [cit. 13.4.2023] Dostupné z: <<https://www.bakerdatacounsel.com/state-legislation/if-signed-by-governor-california-bill-ab-602-will-provide-private-right-of-action-for-victims-of-sexually-explicit-deepfakes/>>

pakliže nebude jazyk dohody dostatečně prostý, dále co si představit pod „obecným popisem sexuálně explicitního materiálu“, nebo jak lze těžké bude prokázat, že škůdce *věděl*, že osoba nedala takový souhlas.

Příkladem ochrany trestněprávní je, v tuto chvíli stále nikoliv finální, britský návrh Online Safety Bill. V jeho současném znění není ještě ochrana proti deepfake pornografií zakotvena, britská vláda se však zavázala deepfake videa trestněprávně potírat plošně, míří však, stejně jako úprava kalifornská, především na osoby, které deepfakes šíří a sdílí.⁴⁶

Inspiraci lze i hledat v připravované evropské legislativě. Připravované nařízení známé především pod názvem AI Act míří na umělou inteligenci a její používání v Evropské unii, přičemž, mimo jiné, plošně zakazuje vybrané druhy umělé inteligence a algoritmů, například ty, které zneužívají kteroukoliv zranitelnost vybrané skupiny kvůli jejich věku, fyzickému či mentálnímu postižení za účelem úpravy jejich chování tak, že by to této osobě či kterékoliv jiné mohlo způsobit fyzickou či psychickou újmu.⁴⁷ AI Act nezapomíná ani na deepfake technologii, ačkoliv nikoliv příliš dlouze. Ve svém článku 52 odst. 3 obsahuje formulaci: Uživatelé systému umělé inteligence, který generuje nebo manipuluje s obrazovým, zvukovým nebo obrazovým obsahem, který se znatelně podobá existujícím osobám, předmětům, místům nebo jiným entitám či událostem a který by se osobě falešně jevil jako autentický nebo pravdivý („deep fake“), musí zveřejnit informaci, že obsah byl uměle vytvořen či upraven.⁴⁸ I zde je tedy adresátem normy právě uživatel, nikoliv poskytovatel (resp. tvůrce) umělé inteligence, platforma, na níž je obsah dostupný, ani umělá inteligence sama, nehledě na to, že sama úprava unijního zákonodárce má některá hluchá místa. Jedná se o prakticky imperfektní normu, zákonodárce ji klasifikuje jako umělou inteligenci s „omezeným rizikem“, zatímco technologie schopná deepfakes odhalovat je klasifikovaná jako umělá inteligence s rizikem vysokým a nejspíše jediný způsob, jak se bránit proti veřejně dostupnému deepfake pornu poškozujícímu zájmy dané osoby, je, obrátit se na poskytovatele webové stránky s ryze soukromoprávní žádostí na dodržování podmínek užívání jeho webových stránek.⁴⁹

⁴⁶ The UK's Online Safety Bill: Where are we now? [online] DAC Beachcroft. [cit. 17.4.2023] Dostupné z: <<https://www.dacbeachcroft.com/en/gb/articles/2022/december/the-uk-s-online-safety-bill-where-are-we-now/>>

⁴⁷ Čl. 5 písm. b) návrhu Nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (Akt o umělé inteligenci) a mění určité legislativní akty Unie, COM(2021) 206 final, 2021/0106(COD).

⁴⁸ Čl. 52 tamtéž

⁴⁹ FERNANDEZ, Angelica. *Regulating Deep Fakes in the Proposed AI Act*. [online] mediaLAWS. [cit. 17.4.2023] Dostupné z: <<https://www.medialaws.eu/regulating-deep-fakes-in-the-proposed-ai-act/>>

Je toto ale správný přístup? Nebylo by – z hlediska zvýšení ochrany před negativními vlivy a újmou způsobenou šířením deepfakes – efektivnější přenést alespoň část odpovědnosti právě na poskytovatele služeb informační společnosti⁵⁰, a to jak poskytovatele hostingu, tak provozovatele sociálních sítí či webových stránek? Nebo na samotné tvůrce umělé inteligence?

4.1. Návrhy

Český právní řád se v oblasti kyberkriminality prozatím nedostal tak daleko, aby trestal i samu výrobu počítačového programu schopného překonat bezpečnostní opatření počítačového systému tak, aby k němu získal neoprávněný přístup,⁵¹ nebo naopak takového, který je schopen ohrozit provoz obecně prospěšných zařízení.⁵² Není ale relevantnější tuto úpravu zpřísnit? Pakliže české trestní právo trestá nedovolenou výrobu střelné zbraně nebo jejích dílů, ať už je či není taková zbraň vyrobena za účelem páchat další trestnou činnost, není nasnadě jít cestou kriminalizace i výroby takto nebezpečných počítačových programů? Jistě, sám kód či program nemůže bez lidského přičinění napáchat škodu (ačkoliv i to s rozvojem umělé inteligence nemusí být brzy pravda), pakliže se ale zpřístupní, škoda může dosáhnout nedozírné šíře. Pakliže by počítačový program ohrozil chod nemocnice (jak se ostatně poměrně často stává u hackerských útoků), dopady na lidské životy či zdraví mohou být až fatální.

Vraťme se však k problematice deepfakes: Vytvoření umělé inteligence (tedy prakticky pouze nadměrně chytrého počítačového programu), která je schopna značným způsobem zasahovat do osobních a osobnostních práv mnoha jednotlivců, a to zvláště do tak intimní sféry, kterou lidská sexualita je, by dle názoru autora mělo být kriminalizováno. Srovnajme právě s nedovoleným ozbrojováním či nedovoleným pěstováním konopí. Ačkoliv v mnoha případech se bude jednat o výrobu za účelem páchaní další trestné činnosti – ať už šíření toxikomanie, nebo neoprávněné usmrcení volně žijícího živočicha, existují i případy, kdy si kdosi pouze bude chtít vyrobit jen konopnou masť na atopický ekzém nebo vyrobit zbraň proti zvířatům, která mu zabíjí slepice. Kde je tedy ta hranice, za kterou již kriminalizovat, a za kterou nikoliv? Jak velké procento společensky negativních jevů v dané oblasti je třeba, aby zákonodárce usoudil, že se jedná o společensky škodlivé chování plošně, a je třeba jej zakázat?

Není právě 96 % pornografických deepfakes, z nichž majorita je tvořena deepfakes nekonsensuálními, za hranicí, za kterou by již měl zákonodárce zasáhnout? Věřím, že ano. Lze

⁵⁰ Ve smyslu zákona č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů.

⁵¹ Ve smyslu § 230 odst. 1 tr. zák.

⁵² Ve smyslu § 132 tr. zák.

zde zvolit analogický přístup k § 192 odst. 3 a 4 tr. zák, tedy kvalifikovaným skutkovým podstatám trestného činu výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií. Jedna skutková podstata kriminalizuje zpřístupnění pornografického díla, tedy „například promítnutí filmu, videokazety nebo umístění díla na takové místo, kde se s ním může seznámit každý,“⁵³ přičemž na základě druhé bude odnětím svobody na dvě léta až šest let potrestán pachatel, který spáchá výše uvedený čin veřejně přístupnou počítačovou sítí.⁵⁴ Jistě, takové řešení stále má svá rizika či úskalí. Stejně jako je blíže popsáno u soukromoprávního řešení problematiky deepfakes, nalézt konkrétního škůdce může být nadmíru těžké. Programátoři schopní naprogramovat umělou inteligenci tak schopnou, aby vytvořila uvěřitelné deepfake video, velmi pravděpodobně budou disponovat i schopnostmi a technologií, aby po sobě „zahladili stopy“ – s největší pravděpodobností budou využívat některý z anonymních prohlížečů, VPN, či jakoukoliv jinou technologii, která jejich identitu skryje.

To by však pro zákonodárce nemělo být důvodem, pro nějž se vzdát snahy takovou škodlivou činnost potírat. Náročná realizace právní normy neopodstatňuje její úplné vypuštění, respektive rezignaci na potírání společensky negativních vlivů. Vzhledem k rozsahu kapitoly si však autor netroufá přicházet s vlastním komplexním návrhem na potírání takové trestné činnosti, jelikož kybernetická trestná činnost má mnoho specifík daleko přesahujících problematiku v kapitole probíranou.

Vzhledem k tomu, že chráněným objektem by v problematice deepfakes mělo být především lidské soukromí, lidská důstojnost, a do značné míry i právo člověka se svobodně rozhodovat o pohlavním životě,⁵⁵ je na místě zvážit i regulaci samého *zpřístupnění* deepfake videí. Efektivní by tak mělo být cílit právě na platformy, kde jsou pornografická (a případně i další deepfake) videa sdílena a jejich uživatelé. Je tak vhodné, aby případné znění popisu skutkové podstaty trestného činu dopadalo i na trestní odpovědnost právnických osob, v tomto případě právě provozovatelů internetových stránek, kteří úmyslně zpřístupňují anebo umožňují zveřejňování deepfake pornografie.⁵⁶

⁵³ JELÍNEK, Jiří. § 192 – Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022.

⁵⁴ § 192 tr. zák.

⁵⁵ ŠČERBA, Filip, § 185 In: ŠČERBA, F., a kol. *Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2022.

⁵⁶ DVOŘÁKOVÁ, M. *Právo na informační sebeurčení*, s. 93

Co se poté týče samotného zveřejnění a sdílení, Dvořáková⁵⁷ navrhuje vlastní skutkovou podstatu, která by měla pokrývat nedovolené šíření sexuálních záznamů jiného (*revenge porn*), sama ale ve své navazující práci poukazuje na značnou provázanost mezi nekonsensuální deepfake pornografií a revenge porn. Danou skutkovou podstatu by zařadila mezi trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.⁵⁸ Věřím tak, že na jejím již značně propracovaném základě může být dále stavěno:

Nedovolené šíření sexuálních záznamů jiného

- (1) *Kdo neoprávněně zveřejní, rozšíří anebo zpřístupní třetí osobě fotografie, film, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo zachycující jinou osobu provozující sexuální aktivity, explicitně zobrazující její genitální nebo anální oblast nebo ženská prsa anebo mající jiný sexuální charakter, a to bez souhlasu vyobrazené osoby, bude potrestán odnětím svobody až na dva roky.*
- (2) *Odnětím svobody až na tři roky, zákazem činnosti nebo propadnutím věci bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový nebo jiný prospěch, způsobit jinému škodu nebo jinou vážnou újmu, anebo ohrozit jeho společenskou vážnost.*
- (3) *Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,*
 - a) *uveřejní-li společně s činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 osobní anebo kontaktní údaje vyobrazené osoby anebo jiné neveřejné údaje,*
 - b) *dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 nebo 2 opakovaně,*
 - c) *spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny,*
 - d) *způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo*
 - e) *spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.*
- (4) *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*
 - a) *způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo*
 - b) *spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.*⁵⁹

Dvořáková seznává, že na základě negativního vymezení trestných činů v § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim by v nebyla nutná novelizace tohoto předpisu. Bylo by tak možné trestat provozovatele internetových stránek, které umožňují zveřejňování deepfake pornografie, jak je uvedeno výše. Pakliže na vzoru Dvořákové budeme dále stavět, lze si představit i jednu „všeobjímající“ skutkovou podstatu

⁵⁷ Tamtéž, s. 91

⁵⁸ Tamtéž, s. 93

⁵⁹ Tamtéž. Dvořáková v práci též velmi podrobně rozpracovává důvody pro určení trestních sazeb, aj.

trestného činu, která pokryje jak deepfake pornografií, tak revenge porn. Lze si představit alineu druhou v odstavci prvním, jež by mohla znít:

[nebo] kdo neoprávněně zveřejní, rozšíří anebo zpřístupní třetí osobě takovou fotografii, film, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které tato osoba nevytvořila anebo k jeho vytvoření nedala souhlas,

Taková změna by mohla mít potenciál nejen potlačit tvorbu deepfake pornografie, která ve valné většině případu *není* tvořena vyobrazenou osobou, přičemž taková osoba zpravidla k jeho vytvoření *nedává* souhlas, ale také tzv. *downblousing* (fenomén spočívající v nekonsensuálním tvoření a případně sdílení fotografií ženských výstřihů)⁶⁰ či *upskirting* (fenomén spočívající v nekonsensuálním tvoření a případně sdílení fotografií ženských rozkroků, zpravidla vyfocených „pod sukní“).⁶¹

Stejně jako uvádí Dvořáková, tato skutková podstata by mohla mít i do jisté míry politický přesah, a to v odstavci druhém.⁶² Kvalifikovaná skutková podstata zvyšuje horní hranici trestní sazby mimo jiné v případech, kde má pachatel za cíl ohrozit společenskou vážnost či způsobit vážnou újmu vyobrazené osobě. V případě, že by se tedy jednalo např. o šíření pornografického videa politické oponentky za cílem poškodit její veřejný obraz a s ním i její popularitu mezi voliči, tato skutková podstata by měla klíčové postavení.⁶³

Takový krok by mohl být podstatným prvním krokem v potlačování nekonsensuálního sdílení deepfake pornografie. Podstatným krokem by však měla být i medializace této problematiky a s ní i spojený veřejný tlak – od zákonodárce i od široké veřejnosti – na platformy pro sdílení pornografického obsahu, aby se nedávaly prostor pro šíření deepfake pornografie, tak, jak už například učinila největší platforma Pornhub.⁶⁴ Jen těžko lze považovat profit, který z tohoto protiprávního obsahu pornografické platformy získávají, za souladný s dobrými mravy. Otázkou však zůstává, do jaké míry takové platformy sankcionovat za obsah uveřejněný jejich prostřednictvím bez vědomí provozovatelů, že se jedná o deepfake. Lze si představit, že v případě, že budou mít platformy explicitně nastaveny podmínky užívání tak, aby byli

⁶⁰ What is 'downblousing' as government announce plans to make it a criminal offence? [online] Yahoo!life [cit. 16.4.2023] Dostupné z: <<https://uk.style.yahoo.com/what-is-downblousing-government-announce-plans-criminal-offence-105554646.html>>

⁶¹ Stál za mnou, mobil v mém rozkroku. Takzvaný upskirting je letní fenomén. [online] iDNES.cz [cit. 16.4.2023] Dostupné z: <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/foceni-zen-na-ulici-bez-souhlasu-upskirting.A220725_125442_domaci_vlc>

⁶² DVOŘÁKOVÁ, M. *Právo na informační sebeurčení*, s. 92

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ VAN DER SLOOT, B. a WAGENSVELD, Y. *Deepfakes: regulatory challenges*, s. 3

uživatelé aktivně odrazováni od sdílení takového obsahu, sankce by nebyla na místě. Pakliže by však platformy umožňovaly, resp. neodrazovaly od, ba přímo podporovaly sdílení deepfake videí či revenge porn, mohla by na ně již dopadat navrhovaná trestní úprava. Dodatečná regulace by tak již nemusela být na místě.

5. Závěr

Žijeme v době, kdy stále více lidí hledá informace o aktuálním dění na sociálních sítích, potažmo na internetu.⁶⁵ Se stále větší koncentrací a dostupností sdíleného obsahu – zpráv, filmů, seriálů, umění či právě pornografie – vzniká mnoho problémů s ochranou zájmů a především práv jednotlivců. Jak bylo zmíněno výše, právo vždy za technologickým a společenským pokrokem více či méně zaostává. Pokud se touto optikou podíváme na problematiku deepfake, a to především na její stránku pornografickou, je na místě českého zákonodárce ocenit.

Česká právní úprava již v tuto chvíli může poskytnout určitou ochranu obětem deepfake pornografie. V rovině soukromoprávní již je možné uplatnit zákonné instituty a žaloby, které mohou negativní dopad šíření deepfake pornografie přinejmenším limitovat, a to prostřednictvím žalob negatorních, restitučních a satisfakčních, jež nabízí již občanský zákoník, přičemž i v případě, že by bylo obtížné konkrétního pachatele identifikovat a žalovat, lze využít institutů GDPR, aby byl poškozující materiál stažen z různých pornografických platforem. Stejně tak tu určitou ochranu skýtá právo veřejné, a to především prostřednictvím §§ 181, 184 a případně 191 trestního zákoníku.

Stejně jako u revenge porn, ani u deepfake pornografie není na místě usínat na vavřínech. Právní úprava stále není perfektní. Chybí zde jednotná úprava ochrany před neoprávněným sdílením domněle či fakticky intimních fotografií a videí, platformy pro sdílení pornografie se mohou i přes určité trestněprávní prvky sdílení deepfake pornografie schovávat v „bezpečném přístavu“ jenž jim poskytuje zákon o některých službách informační společnosti, což dále znesnadňuje rychlou a efektivní ochranu obětem, jejichž cílem je co nejrychleji inkriminovaná videa znepřístupnit. Autor též považuje za proporcionální kriminalizovat i samu tvorbu umělé inteligence, která je s to masově generovat pornografické fotografie či videa obětí. České právo v oblasti kyberkriminality má ještě mnoho mezer, do nichž spadá i problematika deepfakes.

Na závěr však můžeme s úlevou konstatovat, že České republice se prozatím problém deepfake pornografie vyhýbá. S rychlým rozvojem umělé inteligence se však tato situace může

⁶⁵ Infografika: Sociální sítě nahrazují zpravodajství. [online] Asociace.biz [cit. 16.4.2023] Dostupné z: <<https://www.asociace.biz/o-asociaci-novinky/infografika-socialni-site-nahrazuji-zpravodajstvi>>

změnit prakticky ze dne na den a české právo by mělo být připraveno, škody jinak mohou být nedozírné.

Citovaná literatura

BATES, Samantha. Revenge Porn and Mental Health: A Qualitative Analysis of the Mental Health Effects of Revenge Porn on Female Survivors. *Feminist Criminology* [online]. 2017, roč. 12, 1 [cit. 27. 4. 2020], s. 31. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1557085116654565>

DVOŘÁKOVÁ, Michaela. *Právo na informační seburčení a nedovolené šíření sexuálních záznamů* [online]. Brno, 2018 [cit. 2023-04-09]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/t361z/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce Kateřina ŠIMÁČKOVÁ.

DVOŘÁKOVÁ, Michaela. Revenge porn a deepfakes: ochrana soukromí v éře moderních technologií. [online] *Revue pro právo a technologie*, 2020, č. 22, s. 51-89. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/RPT2020-2-2>

FERNANDEZ, Angelica. *Regulating Deep Fakes in the Proposed AI Act*. [online] mediaLAWS. [cit. 17.4.2023] Dostupné z: <https://www.medialaws.eu/regulating-deep-fakes-in-the-proposed-ai-act/>

HARRIS, Douglas. Deepfakes: False Pornography Is Here and the Law Cannot Protect You. *Duke Law & Technology Review* [online]. 2019, roč. 17, č. 1 [cit.16.4.2023], s. 99. Dostupné z: <https://scholarship.law.duke.edu/dltr/vol17/iss1/4>

Infografika: Sociální sítě nahrazují zpravodajství. [online] Asociace.biz [cit. 16.4.2023] Dostupné z: <https://www.asociace.biz/o-asociaci-novinky/infografika-socialni-site-nahrazuji-zpravodajstvi>

JELÍNEK, Jiří. § 192 – Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022.

KR, P., et al. (2019, October). Towards automatic face-to-face translation. In *Proceedings of the 27th ACM International Conference on Multimedia* (pp. 1428-1436). Citováno dle VAN DER SLOOT, B. a WAGENSVELD, Y. *Deepfakes: regulatory challenges*, s. 3.

MARAS, M.H.; ALEXANDROU, A. Determining authenticity of video evidence in the age of artificial intelligence and in the wake of deepfake videos. *The International Journal of Evidence & Proof*. 2018, č. 3, s. 1-8. [citováno 26.3.2023] Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/1365712718807226>

PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník: Komentář*. 2. vydání, 1. aktualizace. Praha: C. H. Beck, 2022

ŠÁMAL, Pavel § 181. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, 3164 s.

ŠČERBA, Filip, § 185 In: ŠČERBA, F., a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022.

VAN DER SLOOT, Bart; WAGENSVELD, Yvette. Deepfakes: regulatory challenges for the synthetic society. [online] *Computer Law & Security Review*, 2022, č. 49, 1-15 [citováno 26.3.2023]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2022.105716>

Online zdroje

AI brings Mona Lisa to life. [online] The Telegraph [citováno 26.3.2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=P2uZF-5F1wI>

Are A.I. Image Generators Violating Copyright Laws? [online]. Smithsonian Magazine [citováno 26.3.2023]. Dostupné z: <https://www.smithsonianmag.com/smart-news/are-ai-image-generators-stealing-from-artists-180981488/>

DeepNude.cc [online] DeepNude [cit. 6.4.2023]. Dostupné z: <https://deepnude.cc>

DeepNude stále krade ženám plavky. Vyzkoušeli jsme vylepšenou verzi AI. Pozor, NSFW! [online] Živě.cz [cit. 6.4.2023] Dostupné z: <https://www.zive.cz/clanky/deepnude-stale-krade-zenam-plavky-vyzkouseli-jisme-vylepsenu-verzi-ai-pozor-nsfw/sc-3-a-221015/default.aspx#part=1>

Fellowship of the...Thing? | Deepfakes Replacement. [online] derpfakes [citováno 26.3.2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=QhxTTshL3b0>

GANs. [online] Oxford Internet Institute. [citováno 26.3.2023] Dostupné z: <https://atozofai.withgoogle.com/intl/cs/gans/>

If Signed by Governor, California Bill AB-602 Will Provide Private Right of Action for Victims of Sexually Explicit 'Deepfakes'. [online] BakerHostetler [cit. 13.4.2023] Dostupné z: <https://www.bakerdatacounsel.com/state-legislation/if-signed-by-governor-california-bill-ab-602-will-provide-private-right-of-action-for-victims-of-sexually-explicit-deepfakes/>

Rogue One filmmakers explain how they digitally recreated two characters [online] Polygon. [citováno 26.3.2023]. Dostupné z: <https://www.polygon.com/2016/12/27/14092060/rogue-one-star-wars-grand-moff-tarkin-princess-leia>

Stál za mnou, mobil v mém rozkroku. Takzvaný upskirting je letní fenomén. [online] iDNES.cz [cit 16.4.2023] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/foceni-zen-na-ulici-bez-souhlasu-upskirting.A220725_125442_domaci_vlc

The Times: JFK Unsilenced (Grand Prix Cannes Lions 2018). [online] W&V [citováno 26.3.2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=wZF59wIIBLI>

The Tom Cruise deepfake that set off 'terror' in the heart of Washington DC. [online] ABC News [citováno 26.3.2023] Dostupné z: <https://www.abc.net.au/news/2021-06-24/tom-cruise-deepfake-chris-ume-security-washington-dc/100234772>

The UK's Online Safety Bill: Where are we now? [online] DAC Beachcroft. [cit. 17.4.2023] Dostupné z: <https://www.dacbeachcroft.com/en/gb/articles/2022/december/the-uk-s-online-safety-bill-where-are-we-now/>

Video: Finsko řeší, že „nejsuprovější premiérka“ chodí na party. [online] Seznam Zprávy [cit. 6.4.2023]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-video-finsko-resi-ze-nejsuprovejsi-premierka-chodi-na-party-211890>

Watch This Incredibly Convincing Deepfake of Richard Nixon | NowThis. [online] NowThis News [citováno 26.3.2023]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=2rkQn-43ixs>

We've Just Seen the First Use of Deepfakes in an Indian Election Campaign. [online] Vice [citováno 26.3.2023]. Dostupné z: <https://www.vice.com/en/article/jgedjb/the-first-use-of-deepfakes-in-indian-election-by-bjp>

What is 'downblousing' as government announce plans to make it a criminal offence? [online] Yahoo!life [cit. 16.4.2023] Dostupné z: <https://uk.style.yahoo.com/what-is-downblousing-government-announce-plans-criminal-offence-105554646.html>

ZHADAN, Aleksandr. In: *Twitter* [online]. [citováno 26.3.2023]. Dostupné z: <https://twitter.com/bibliKz/status/1620451262822252544?s=61&t=VbO-L8SJTqK_kP9wewATNw>

Citovaná judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. 10. 1981. Dudgeon vs. Spojené království. ECHR 7525/76. In: HUDOC [online]. Evropský soud pro lidská práva [cit.29.4.2020]. Dostupné z: <<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57473>>

Citovaná legislativa

Assembly Bill No. 602, Chapter 491: Section 1708.86, Civil Code of California.

Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (Akt o umělé inteligenci) a mění určité legislativní akty Unie, COM(2021) 206 final, 2021/0106(COD).

Zákon č. 480/2004 Sb., ze dne 29. července 2004, o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů.

Zákon č. 40/2009 Sb., ze dne 8. ledna 2009, Trestní zákoník.

Zákon č. 89/2012 Sb., ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník.